

De Folklore-Tentoonstelling.

De folklore-tentoonstelling, die door onzen bond, ter gelegenheid van de Gentsche Feesten, in het museum der Lange Steenstraat zal ingericht worden, belooft een waar succes te zijn. Verschillende leden en personen buiten den bond hebben reeds talrijke voorwerpen in bruikleen geschonken. De E. H. Van den Broucke zal zijn prachtige verzameling poppen, eenig in Vlaanderen, tentoonstellen. Daarbij zal zijn bekend poppenspel verschillende vertooningen geven. Er wordt ook ijverig gewerkt aan de samenstelling van een oude weefkamer. Wij richten een laatsten oproep tot onze leden, die voorwerpen zouden bezitten met betrekking tot het volksleven, de volksvermaken, de ambachten, de volksgebruiken en het volksgeloof (bijgeloof, enz.) die in bruikleen af te staan, om zoo bij te dragen tot het welslagen van deze volkskundige prestatie. Ook worden de leden dringend verzocht propaganda te maken bij personen, die dergelijke voorwerpen bezitten, of hun adres bekend te maken aan den Sekretaris van de tentoonstellingskommissie, den heer Luyckx, Wenemaerstraat, 58, Gent, bij wien al de giften voor de tentoonstelling en voor het museum in dank aanvaard worden.

De Draak van het Belfort te Gent.

Sedert eenige jaren gaat de bestijging van het Gentsche Belfort, modern-vergemakkelijkt door een lift, gepaard met een bezoek aan het Belfort-museum, een bijzonder gelukkig initiatief van ons geacht medelid, den Heer Conservator der Gentsche Monumenten A. Van Werveke.

Door zijn toedoen kan men aldaar allerlei dokumenten en kunststukken nader beschouwen, die van ver of nabij verband houden met de geschiedenis van dat palladium der Gentsche gemeentenaren. Natuurlijk bekleedt de bekroning van het monument : de Draak, een plaats onder deze gedenkstukken van het verleden.

De Draak van het Belfort speelt inderdaad een rol van beteekenis in de Gentsche folklore.

Tal van legenden heeft hij doen ontstaan en sedert eeuwen treedt hij als zinnebeeldig personage op in allerlei Gentsche spotschriften in vers en proza.

Samen met Dulle Griet, het groot kanon, heeft hij sedert de Middeleeuwen als het ware door de Gentsche volksverbeelding gespoekt.

Hoe is hij ontstaan ?

Als oudheidkundige heeft de Heer Van Werveke hierop geantwoord. Wij vatten hier ten gerieve van onze lezers zijn antwoord samen :

De Draak van het Belfort is te Gent vervaardigd. Hij bestaat uit een ijzeren romp, bedekt met vergulde koperen platen van onregelmatigen vorm. Hij is 3.55 m. lang, 1,50 m. breed en 2,15 m. hoog. Hij weegt 398 kg. In 1371 werd hij op het houten klokkenhuis geplaatst, waarmede men den onafgewerkten steenen toren had bekroond. De Gentsche afkomst van den Draak en de datum van zijn vervaardiging en plaatsing werden door Julius Vuylsteke ontdekt in de rekeningen van de stad Gent uit de XIVe eeuw. Als folkloristen zijn we gerechtigd ons af te vragen wat die Draak op het Belfort beteekent ?

Evenmin als het Haantje op den toren van onze kerken, zinnebeeld van waakzaamheid, kan hij een beteekenis ontberen, maar welke ?

De Draak van St Joris of van St Michiel is hij niet, want in dat geval zouden onze voorouders hem wis en zeker niet in zegevierende houding geduld hebben op het symbool der gemeentelijke vrijheid.

Dat hij, evenals de Leeuw in het wapen van Vlaanderen, afkomstig zou zijn uit het Oosten, wordt weliswaar door de legende verkondigt, die hem door Boudewijn IX, Graaf van Vlaanderen, uit Constantinopel laat medebrengen, maar wordt voor 't overige door de bekende historische feiten niet bevestigd.

De Heer Van Werveke meent dat hij eenvoudig deel uitmaakt van de bovennatuurlijke middeleeuwsche fauna van " fabelachtige dieren, wier daden door onze voorouders 's avonds rond het vuur werden verhaald. Met voorliefde werd hij gesneden op de gevels, geschilderd op de wanden, als versiering afgebeeld op de handschriften, zijn naam gegeven aan de huizen „.

Zonder twijfel was de draak-figuur populair in de Middeleeuwen, vooral als "helsche Drake", als één der talloze vormen en vervormingen van het Booze beginsel.

Als vliegend luchtwezen hoort de Draak echter thuis bij de natuurgeesten van de Germaansche mythologie. Uit onze sprookjes kennen we hem als monsterachtige bewoner van geheimzinnige holen, putten, grotten en kasteelen in de bergen, als jaloersche bewaker van onmetelijke schatten en wonder-schoone prinsessen, maar de Germanen plaatsen hem ook in de wolken, die fantastisch-grillige bergen van onze lage landen bij de zee.

Het vuurspuwend monster werd geacht zich te vertoonen bij onweer. Alsdan schoten de bliksemschichten hem uit den wijd opengesperden muil en veroorzaakte zijn machtig vleugelgeklepper het rollen van den donder.

Wie den draak op het Belfort aandachtig opneemt, stelt vast dat hij aldaar als onweersdier werd verbeeld. Zijn woest, onstuimig uitzicht laat daaromtrent geen twijfel bestaan.

Hebben onze voorouders door zijn plaatsing als windwijzer op het Belfort in hem een afweermiddel tegen blikseminslag gezien? Best mogelijk. Een ding althans is zeker: de Gentsche Draak is een merkwaardig overblijfsel van het Germaansch geloof aan een vliegend onweersmonster, dat in de XIVe eeuw, trots eeuwen van Christendom, nog algemeen verspreid moet geweest zijn onder de Gentsche bevolking om een kunststuk van koperslagerstechniek van de afmetingen van den Draak op het Belfort te hebben doen ontstaan.

Persoonlijk kennen wij geen andere plastische voorbeelden van den Germaansche onweersdraak in onze Vlaamsche folklore. In de Zwitsersche Alpen zegt het volk, wanneer er storm woedt boven in de bergen: "*den Drach ist aüsgefahren*", in Tirol is het de Alber of de Alp, in Noord-Duitschland spreekt men van de Alf. of de *Dråk*.

Uit het Gentsch dialect van onze jeugd herinneren wij ons soms gehoord te hebben van "*droaken* (1) en dondertorens", voor dreigende onweerswolken.

(1) Bescherelle aîné in "Dictionnaire universel de la langue française," in voce *dragon*, vermeldt als zeemansterm: mar. petit nuage qui annonce de violentes rafales; *dragon d'eau*: ancien nom de la trombe; *dragon de vent*: ancien nom de l'ouragan.

Misschien is het woord niet uitgestorven, al hebben wij het sedert lang niet meer gehoord.

In allen gevalle lijkt ons de Gentsche "droake", voor onweerswolk het laatste spoor van een geloof, waarvan ook de "Droake van het Belfort", uit de XIVe eeuw zijn ontstaan te danken heeft gehad.

Dr P. De Keyser.

NASCHRIFT : Een argument, dat sterk pleit voor onze opvatting van den Draak van het Belfort als onweersmonster, hebben we na het schrijven van het hierbovenstaande gevonden in een studie van M. Leonard Willems over "De Sint-Nikolaastoren als oud Belfort van Gent", (Bulletin der Maatschappij van geschied- en oudheidkunde te Gent. 1912, n° 1).

Uit deze studie blijkt dat het Belfort in de XIVe eeuw slechts één klok bevatte, namelijk : Roeland.

Van 1315 tot 1376 was Roeland uitsluitend *banclocke* en *stormclocke* ; van 1376 werd zij ook *werclocke* en in 1442 *brantclocke*. Van dit jaar af werd de klok op drie wijzen geluid : wanneer zij heen en weer zwaaide, was het *storm* ; wanneer de hamers van het uurwerkmechanisme op haar neervielen, was het een aanduiding van het uur ; wanneer de klepel in snel tempo tegen één zijde van den binnenwand werd geslagen, was het brand. De *werclocke* werd in St. Nikolaastoren geluid.

Verder blijkt dat het opschrift op Klokke Roeland : *als ic cleppe es tbrand, als ik luyde storm in tland* „ heelemaal onzeker is, (de klok werd immers in later tijd omgegoten). Waarschijnlijk heeft er alleen zeer onromantisch gestaan : „...., *Roeland : als : mense : luyd : es : storme : int : landt.* „

Het is bekend dat vóór de 19^e eeuw bij naderend onweer en ook tijdens het onweer de klokken werden geluid. Dat zal in vroeger eeuwen zonder den minsten twijfel insgelijks het geval zijn geweest met Roeland, de Gentsche militaire klok, die als *banclocke* de Gemeentenaren te wapen riep, maar, zooals uitdrukkelijk vermeld wordt, vooral dienst deed als *stormclocke*.

Is het dan gewaagd te veronderstellen dat de Gentenaars van de XIVe eeuw boven Roeland, de *onweersklok*, als *windwijzer* op den toren het *onweersamulet*, den gevleugelden Draak, plaatsten?

Folkloristisch beschouwd zijn Klokke Roeland en de Draak van het Belfort o. i. zeer nauw verwant. P.D.K.